

УДК 330.341.1

Янковська О.І.

аспірант

Житомирський державний
університет імені Івана Франка

КЛАСИФІКАЦІЯ ІННОВАЦІЙ ДЛЯ ПОТРЕБ МЕНЕДЖМЕНТУ

У статті систематизовано наукові підходи до класифікації інновацій, визначено ключові ознаки класифікації нововведень для потреб управління, уточнено види інновацій у межах виділених класифікаційних ознак

В статье систематизировано научные подходы к классификации инноваций, выделено ключевые признаки для классификации нововведений для нужд управления, уточнены виды инноваций в рамках выделенных классификационных признаков

Постановка проблеми. Термін класифікація (від лат. *classis* – розряд та *facere* – робити) означає особливий випадок застосування логічної операції поділу об'єму поняття, що є деякою сукупністю ділень [9]. В основу ділення в класифікації обирають ознаки, суттєві для даних предметів, оскільки лише в такому випадку класифікація виявляє суттєві спільні та відмінні риси між предметами та має пізнавальне значення. Зазначені тези мають бути покладені в основу будь-якої класифікації, в тому числі й інновацій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження проблематики класифікації інновацій зустрічаємо у працях провідних вітчизняних вчених - В. Гейця, О. Амоші, Л. Федулової, С. Пирожкова, В. Євтушевського, С. Ілляшенка, М. Пашути, В. Александрової, М. Зубця, О. Дація, та багатьох інших. Серед російських дослідників слід виділити розробки Р. Фатхутдінова щодо кодифікації видів інновацій.

Проведений нами аналіз літературних джерел дозволив визначити понад 40 різних класифікаційних ознак, дуже часто можемо зустріти виділення

однакових видів інновацій у межах різних ознак, відсутність чіткого розмежування видів інновацій тощо.

Формування цілі статті (постановка завдання). Метою даної статті є виділення ключових ознак класифікації інновацій та видів інновацій для потреб ефективного інноваційного менеджменту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вперше класифікацію інновацій здійснив Й. Шумпетер, який виділив наступні їх типи:

- 1) новий продукт;
- 2) новий метод виробництва;
- 3) новий ринок збуту;
- 4) нове джерело постачання сировини;
- 5) нова організація.

На сьогодні перелік класифікаційних ознак значно розширений. На основі проведеного нами аналізу літературних джерел можемо виділити дві ключові ознаки класифікації інновацій – за ступенем новизни або інноваційним потенціалом та за предметним змістом або сферою застосування. Кількість видів інновацій за першою ознакою у літературних джерелах [2,3,4,6,7,8] різниться від 2-3 видів до 7 порядків за Ф. Валентою. Наприклад, О.І. Дацій, С.Г. Пастушенко, І. Перлак, Р.А. Фатхутдінов виділяють в межах цієї ознаки лише два види інновацій – радикальні (базисні) та ординарні; С.Д. Іл'єнкова, С.М. Ілляшенко, А.І. Пригожин – радикальні (базисні), ординарні (комбінаторні, удосконалюючі, поліпшуючі) та модифікаційні. До радикальних відносяться інновації, які ґрунтуються на відкриттях, винаходах, патентах, а ординарні – на ноу-хау, раціоналізаторських пропозиціях тощо. Вважаємо, що виділення модифікаційних інновацій, які є за суттю незначним удосконаленням, недоцільне, оскільки модифікація не є новацією. Більш коректним, на нашу думку, було б виділення в межах цієї класифікаційної ознаки первинних (абсолютно нових) та вторинних (такі що удосконалюють первинні) інновацій.

В англomовних джерелах найбільш поширеним є поділ інновацій за новизною на наступні види:

- incremental innovation - модифікація, удосконалення, спрощення, консолідація або посилення вихідного продукту, процесу, послуги, виробничої або збутової діяльності. Більшість інновацій відносяться саме до цього виду;

- discontinuous innovation – передбачає процес застарівання знань, але й одночасно появу можливостей для виникнення наступної парадигми. Наприклад, еволюція від свічки до використання електричного струму, від коня до автомобіля;

- architectural innovation – передбачає зміну конфігурації компонентів, з яких складається продукт, процес, послуга;

- systems innovation – потребують значних ресурсів та залучення бізнесових, наукових та державних структур. Наприклад, розробка та розповсюдження системи Інтернет;

- radical innovation – розробка нових продуктів або процесів, яка призводить до виникнення нових видів бізнесу, нових галузей. Наприклад, розробка комп'ютерів;

- disruptive innovation – це відкриття або винаходи, які є потенційними інноваціями, тобто ще не знайшли практичного застосування і чекають свого часу [10].

Щодо класифікації інновацій за предметним змістом або сферою застосування, то вона виділяється усіма авторами, які були нами розглянуті, і передбачає в узагальненому вигляді поділ інновацій на технічні, технологічні, соціальні, організаційно-управлінські, економічні, правові, маркетингові, екологічні тощо. У більш узагальненому вигляді в межах даної класифікаційної ознаки можна виділити дві види інновацій: продуктові та процесні. Такий підхід застосовано у міжнародних документах, таких як Керівництво Осло та Керівництво Фраскати. Ряд вчених звертають увагу на взаємопов'язаність та практично невіддільність продуктових інновацій від процесних.

Нами у даному дослідженні поставлено завдання, відповідно до предмету дослідження, розробити класифікацію інновацій для потреб управління (інноваційного менеджменту). На основі розглянутих підходів до класифікації інновацій, вважаємо, що для інноваційного менеджера ключовими класифікаційними ознаками є наступні:

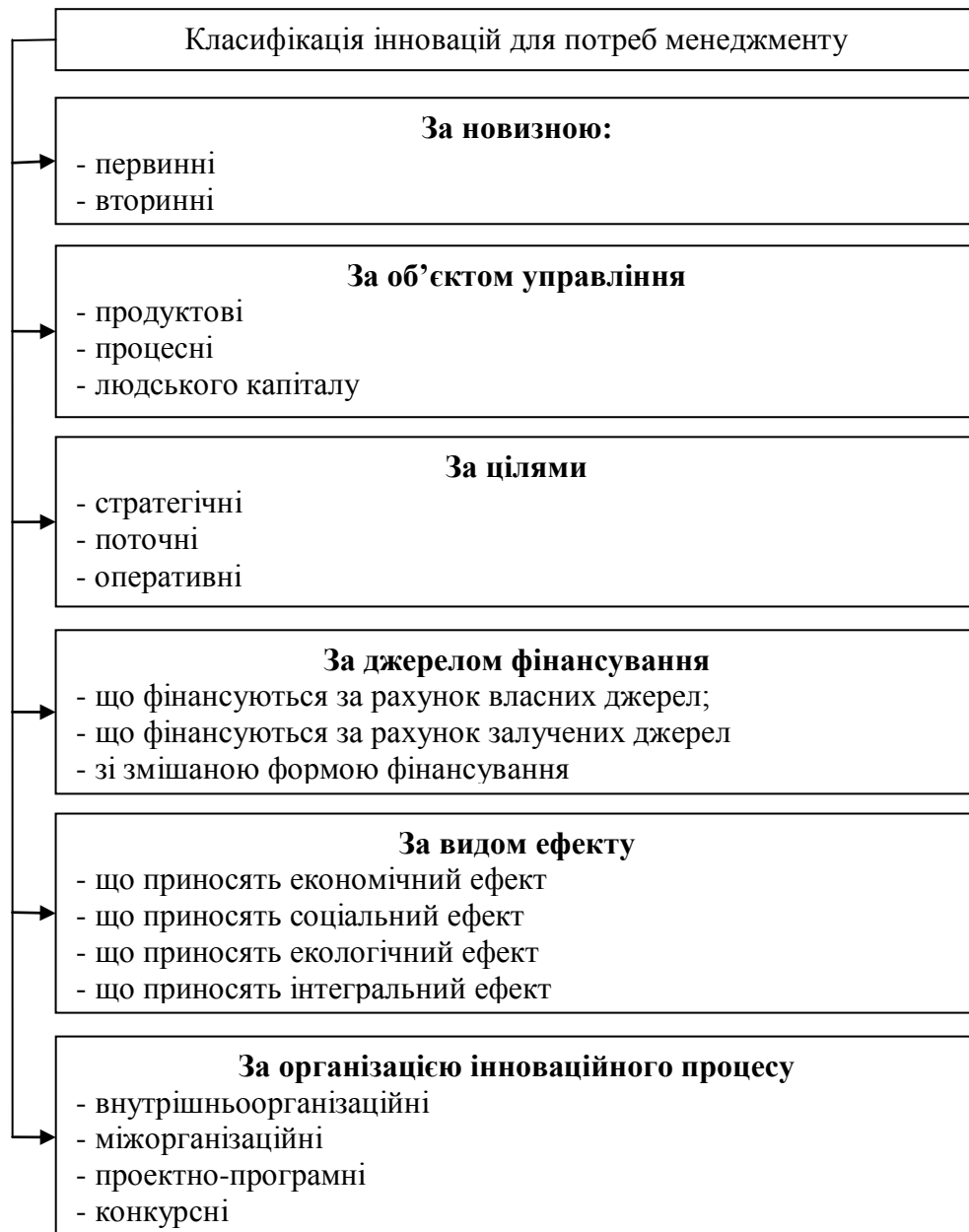

Рис. 1. Класифікація інновацій для потреб менеджменту

Залежно від новизни інновації, що впроваджується визначається стратегія підприємства. Якщо підприємство розробляє або одним з перших впроваджує

первинні інновації, то воно прагне бути лідером на ринку. Як зазначають Водачек Л., Водачкова О. [1] чим вищий ступінь новизни інновації, тим більш високі вимоги висуваються до менеджменту інноваційних процесів.

За об'єктом управління виділяємо три види інновацій: продуктові, процесні (під процесом ми розуміємо процес виробництва, управління, збуту, постачання тощо) та людського капіталу. Останні в сучасних умовах набули найбільшої ваги, оскільки без них неможливе існування продуктових та процесних інновацій. Інновації людського капіталу передбачають розробку нових методів управління знаннями працівників підприємства, підвищення їх професійного рівня та здатності до продукування інноваційних ідей.

Визначення цілі інновації дозволяє закласти у відповідних планах реалізацію певної інновації. Необхідно визначити не лише рівень проблем, які вирішує інновація, але й тривалість процесу її розробки та впровадження. Наприклад, І.М. Міщенко у своєму дисертаційному дослідженні зазначає, що інноваційний процес від початку селекційної роботи до впровадження нових гібридів цукрових буряків триває 25 років, 18 з яких припадає на селекційний процес [5].

Класифікація інновацій за джерелами фінансування дозволяє не тільки визначити вимоги до фінансового менеджменту інноваційного проекту, але й більш точно оцінити ризик, оскільки використання залучених коштів (кредитів, інвестицій тощо) підвищить і так високий рівень ризикованості інновацій. Менеджеру інновацій необхідно оцінити доцільність реалізації інноваційного проекту та методи мінімізації фінансових ризиків.

Визначення видів ефектів, що отримуються від інновацій дозволяє розробити менеджеру систему показників для моніторингу та контролю реалізації інноваційного проекту, на основі яких можуть проводитись його коригування або згортання.

Організація інноваційного процесу визначає підходи до побудови менеджером організаційних структур управління інноваційними процесами, визначення сфер відповідальності тощо.

Висновки з даного дослідження. Аналіз літературних джерел з питань теорії інновацій дозволив зробити висновок, про велику різноманітність підходів щодо класифікації інновацій. Серед класифікаційних ознак, що виділяються більшістю авторів слід виділити дві ключові – за ступенем новизни та за предметним змістом або сферою застосування. Нами у даній статті виділено основні класифікаційні ознаки та види інновацій, які відіграють визначальну роль у здійсненні інноваційного менеджменту, а саме, за новизною – первинні та вторинні; за об’єктом управління – продуктові, процесні, людського капіталу; за цілями – стратегічні, поточні, оперативні; за джерелом фінансування – ті що фінансуються за рахунок власних джерел, ті, що фінансуються за рахунок залучених джерел та зі змішаною формою фінансування; за видом ефекту – ті, що приносять економічний, соціальний, екологічний чи інтегральний ефект; за організацією інноваційного процесу – внутрішньоорганізаційні, міжорганізаційні, проектно-програмні, конкурсні.

Список літератури

1. Водачек Л., Водачкова О. *Стратегия управления инновациями на предприятии*. Сокр. пер. со словац. – М.: Экономика, 1989. – 167 с.
2. Даций О.І. *Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України*. – К.: ННЦ ІАЕ, 2004. – 428 с.
3. *Инновационный менеджмент. Учебник / Под ред. С.Д. Ильенковой М.: Юнити, 1997 г.*
4. *Менеджмент та маркетинг інновацій: Монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка*. – Суми: ВТД „Університетська книга”, 2004. – 616 с.
5. Міщенко І.М. *Інноваційна діяльність у сільському господарстві. Автореф. дис. на здобуття ступеня кандидата економічних наук. 08.02.02. – Київ, 2005*
6. Пастушенко С.Г. *Організація та управління нововведеннями. Навч. посіб.* – К.: АПСВ, 2006. – 576 с.
7. Перлаки И. *Нововведения в организациях: Пер. со словац. / Науч. ред. Н.И. Лапина*. – М.: Экономика, 1981. – 144 с.
8. Фатхутдинов Р.А. *Инновационный менеджмент. Учебник, 2-е изд.* – М.: ЗАО „Бизнес-школа „Интел-Синтез”, 2000. – 624 с.
9. *Философский словарь/Под ред. И.Т. Фролова. – 5-е изд. – М.: Политиздат, 1986. – 590 с.*
10. *Innovation by Design: What it takes to keep your company on the cutting edge by Gerard H. Gaynor. – Business & Economics, 2002. – 302 p.*